

Mitä on karjalaisuus

Karjalan synty

Karjalaisen heimon alkuperästä ei tiedetä tarkasti. Tutkijoilla on se käsitys, että karjalaiset ovat hyvin vanha itämerensuomalainen heimo kuten esimerkiksi varsinaissuomalaiset ja hämäläiset ja periytyvät kantasuomalaisten ajan jälkeläiseltä ajalta parin vuosituhannen takaa.

Asutusta Karjalassa on ollut jo noin 7 000 vuotta sitten, mutta tarkkaa tietoa ei ole siitä, keitä asukkaat olivat. Heillä ei kuitenkaan ole yhteyttä meidän tuntemamme nykyajan karjalaisuuteen ja karjalaisiin.

On olemassa viitteitä siitä, että väljästä kantasuomalaisesta heimoyhteydestä Itä-Baltiassa alkoi lähemmäs parituhatta vuotta sitten eriytyä läntinen ja itäinen ryhmä. Itäiseen ryhmään sisältyivät mm. vepsäläisten, inkeriläisten ja karjalaisten esi-isät. Heidän asuinseutunsa muodostuivat mm. Laatokan etelä- ja kaakkoispuolelta Äänisjärven rantamille. Näin pelkistäen sanottuna, sillä joukossa oli myös muita etnisiä ryhmiä ja asutusalueet ovat olleet jatkuvassa muutostilassa.

Mikään heimo ei siis ole muuttumaton, vaan ajan kuluessa ne muuttuvat väestökoostumukseltaan, kieleltään ja kulttuuriltaan. Asukkaat sekoittuvat muualta tulleisiin. Novgorodin valtion synty ja laajeneminen 800 -luvulta lähtien sai suomensukuista väestöä siirtymään slaavien tieltä pohjoista ja Laatokkaa kohti. Varsinkin viimeksi kuluneiden neljän vuosituhannen aikana karjalaisten koostumus on paljon muuttunut. Nykyinen karjalan heimo on niiltäkin osin, joilla on oma maantieteellinen alueensa, tuhatvuotisen kehityksen tulos eikä vieläkään lopullinen. Luonnollisesti alueeltaan pois joutuneen karjalaisväestön jälkeläiset ovat vielä enemmän sulautuneet muihin ryhmiin.

Karjalaiset mainitaan ensimmäisen kerran Novgorodin kronikassa v. 1143, jolloin he osallistuivat novgorodilaisten sotaretkeen Hämettä vastaan. Siitä lähtien karjalaiset mainitaan usein joko Novgorodin liittolaisina tai hallintoalueena.

Karjalan nimi

Karjalan nimestä on monta teoriaa. Professori **Heikki Kirkinen** pitää todennäköisimpänä sitä, että se on laajentunut heimon ydinalueen, Laatokan rantojen tärkeimmän asutuskeskuksen Korelan eli Käkisalmen nimestä koskemaan laajempaa ympäröivää aluetta. Kirkinen mukaan Korelan väestö toimi aktiivisesti lähiseutujen asukkaiden kanssa esimerkiksi kilpailussa erämaiden

hallinnasta läntisten heimojen suuntaan ja johtavan keskuksen nimestä muodostui laajemman yhteisön ja alueen nimi. Samalla yhteisö tuli vähitellen tiedoiseksi omista eduistaan ja yhteenkuuluvuudestaan. Viimeistään 1100 -luvulla Karjala tunnettiin jo omalla nimellään.

Edellä selostettu yhteenkuuluvuus laajeni asteittain yhä kauemmas Laatokan seuduilta nykyisen Mikkelin lähelle, jonne kehittyi Savilahden pogosta. Samoin laajenemista tapahtui nykyiseen Pohjois-Karjalaan, Aunuksesta Äänisjärvelle ja jopa Vienan Karjalaan sekä vesireittejä myöten Pohjois-Pohjanmaan jokien varsille. Laajimmillaan karjalaisten nautinta- ja asuinalue lienee Kirkisen mukaan ollut 1200 -luvun loppupuolella.

Karjalan kannaksen länsiosat joutuivat 1200-luvulla Ruotsin ja Novgorodin kilpailukohteeksi ruotsalaisten tekemän kolmannen ristiretken ja Viipurin linnan perustamisen aikoihin 1290 -luvulla. Karjala jaettiin 1323 Pähkinäsaaren rauhassa Ruotsin ja Novgorodin kesken siten, että Karjalan kannaksella raja kulki suurin piirtein Siestarjoelta pohjoiseen siten, että Käkisalmen seutu pogostoi-neen jäi Novgorodille ja länsiosa Kannasta Ruotsille. Raudun kohdalla raja kulki myöhemmän Raudun pitäjän länsirajaa kulkevaa Saijanjokea pitkin. Raudun alue jäi siis Novgorodille. Kannaksen länsi- ja itäpuolisen alueen kehitys lähti hieman eroamaan toisistaan, mistä oli merkkejä aina siihen saakka, kun Kannas kuului Suomelle.

Väestön vaihtumista

Raudun asutus oli 1500 -luvun alkuun tultaessa Novgorodin verokirjan, ns. Vatjan viidenneksen mukaan, sangen voimakasta. Pähkinäsaaren rauha oli turvannut väestön sodilta ja hävityksiltä. Sen jälkeen alkoivat Kannaksella rauhattomat olot jälleen Ruotsin kuningas **Kustaa Vaasan** aikana. Ruotsin ja Venäjän välillä käyty sota 1555-1557 aiheutti tuhoja itäisen Kannaksen alueella. Sodat jatkuivat 1570-1595, jonka aikana ruotsalaiset saivat haltuunsa Käkisalmen linnan ja koko linnalääni joutui ruotsalaisten haltuun.

Tuho itäisellä kannaksella oli melkein täydellinen. Vuodelta 1589 ruotsalaisten tietojen mukaan Raudun alueella oli vain 11 savua. Tarkkaa tietoa ei ole siitä, mitä Raudun alueella tarkoitettiin, mutta yleiskuva väestökadosta lienee kiistaton. Niinpä Ruotsin valtiovallan etujen mukaista oli saada nämä uudet voittomaat asutuiksi ja tuottaviksi. Ruotsin kuningas **Juhana III** ryhtyi toimenpiteisiin uudisasukkaiden siirtämiseksi alueelle.

Stolbovan rauhassa 1617 Ruotsi sai haltuunsa Käkisalmen läänin ja Inkerinmaan. Ortodoksiseen uskoon ja Venäjän yhteyteen vuosisatoja kuulunut maakunta koki voimakkaan läntisen muutoksen hallinnossa ja kulttuurissa. Puolet sen väestöstä pakeni Venäjälle ja tilalle tuli länsikarjalaisia, savolaisia ja jopa pohjalaisia. Venäjälle paenneista syntyi uusi alue Tverin Karjala 150-200 km Moskovasta luoteeseen.

Raudunkin autioituneihin taloihin alkoi tulla uutta väkeä. Tämän seurauksena väestö vaihtui suurelta osin verrattuna aikaisempiin aikoihin. Raudun väestö elpyi vuoteen 1651 siten, että taloja oli silloin jo 214. Rautu oli Käkisalmen eteläläänin pitäjistä väkimmäin.

Katovuodet muine seurauksineen aiheuttivat huomattavia iskuja väestömäärälle aika ajoin. Ongelmatonta ei ollut luterilaisten uudisasukkaiden ja entisen ortodoksiväestön (kreikkalaiskatolisen) kanssakäymisenkään. Sen seurauksena monia ortodoksiperhekuntia muutti Venäjälle. Jo aikaisemmin ortodoksiväestöä oli tuhoutunut sotatoimien yhteydessä.

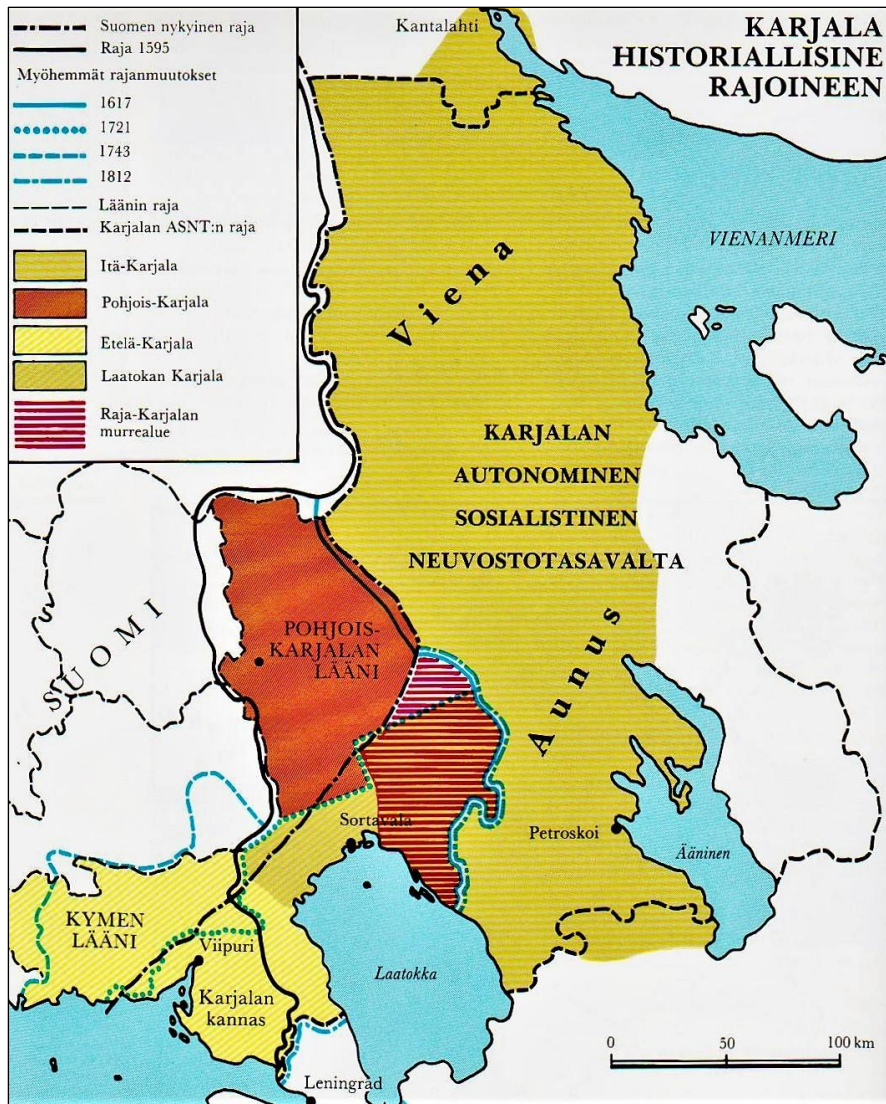
On vielä mainittava vuosina 1656-1658 käyty **Kaarle X Kustaan** Pohjan sota. Sen sivujuonne ylsi Karjalaan ja Inkeriin, vaikka sodan pääsyy oli Venäjän tarve kauppareittiä Itämerelle. Sodan taustalla oli myös Käkisalmen ortodoksiväestön asema, joka nähtiin poliittisena sekä Ruotsissa että Venäjällä. Sodan aikana ortodoksien muuttoliike Venäjälle jatkui edelleen voimakkaana. Raudunkin alueella oli 1656 taistelu, jonka muistoksi pystytettiin muistomerkki 1931 Kirkkoaholle. Sotaa on sanottu myös ruptuurisodaksi. Se viittaa repeämään, tässä tapauksessa välirikoon ortodoksisen ja luterilaisen väestön välillä.

Käkisalmen läänin väestöpohja muuttui muutamassa vuosikymmenessä ortodokseista pääosin muualta tulleisiin luterilaisiin talonpoikiin.

Karjalan maantieteellinen alue voidaan määritellä usealla tavalla. Yksi ja ehkä yleisin tapa on se, miten yksittäiset ihmiset sen käsittävät. Siinä tapauksessa se on tavallisesti jokin pienempi alue, kuten heidän tai heidän omaistensa koti-seutu, murrealue tai koulukartoista mieleen jäänyt alue. Se voi rajoittua Suomen rajojen sisäpuolelle, mutta käsittää samalla sotien 1939-1944 johdosta Venäjälle luovutetut alueet Karjalan kannakselle ja Laatokan-Karjalassa.

Kansa- ja historiatieteilijät näkevät sen toisin perustein. Se on silloin huomattavasti laajempi alue. Alla on prof. Heikki Kirkisen laatima kartta Karjalan historiallisista alueista. Se ulottuu Kymenlaaksosta Ääniselle ja sieltä pohjoiseen Vienanlahden pohjoiskulmaan.

Tässä on todettava, että kyseessä on nimenomaan historiallinen Karjalan alue. Vuosisatojen kuluessa on tapahtunut asioita, joiden jälkeen tuskin on perusteltua pitää tuota aluetta karjalaisena.

Karjala historiallisine rajoineen. Suomen alueen vanhat Kymen ja Pohjois-Karjalan lääninrajat ennen lääniuudistusta. Karjala osa 4, Arvi A. Karisto Oy 1983.

Karjalan kannas ja Raudun pitäjä

Karjalan kannaksella, jota puhekielessä nimitettiin yleisesti vain Kannakseksi, tarkoitetaan maa-aluetta Suomenlahden ja Laatokan välissä. Kannas siis sanan varsinaisessa merkityksessä. Suomalaisille sen kaakkoisreuna kulki pitkien ns. vanhaa valtakunnan rajaa Terijoen, Kivennavan, Raudun ja Metsäpirtin pitäjien rajaa pitkin Laatokalle. Pohjoisrajana pidettiin suurin piirtein linjaa Suomenveden pohjukasta Viipurin pohjoispuolelta Hiitolaan. Toisen maailmansodan jälkeen Karjalan kannaksella ymmärretään Suomessa usein koko Etelä-Karjalan luovutettua aluetta nykyrajalta vanhalle rajalle.

Pienemmät paikallishallintoalueet kehittyivät pitkän ajan kuluessa. Myöhäisellä keskiajalla olivat Ruotsin valtakunnassa linnaläänit, jotka 1400-luvun lopulla

jaettiin kihlakuntiin ja nämä edelleen hallintopitäjiin verotuksen ja oikeudenkäytön tehostamiseksi. Itäisellä Kannaksella olivat Räisälän, Pyhäjärven, Sakkolan ja Raudun hallintopitäjät. Myöhempi Metsäpirtin alue kuului vielä Sakkolaan. Raudun hallintopitäjän alue käsitti suurin piirtein myöhemmän Raudun pitäjän alueen.

Muinaiset hallintopitäjät Karjalassa. Karjala osa 4, Arvi A. Karisto Oy 1983.

Kirkkopitäjät syntyivät jo kristinuskon levitessä. 1600-luvulta lähtien alkoi vahvistua seurakunnallinen itsehallinto. Rautuun syntyi luterilainen seurakunta 1620-luvun alussa. Pitäjiä sanottiin myös kirkkopitäjiksi ja ne ottivat vastuuta myös sen aikuisesta köyhäinhoidosta kykyjensä ja ajan tapojen mukaan.

Nykymuotoisen paikallishallintoyksikön, kunnan, voi sanoa saaneen alkunsa 1865 annetusta kunnallisasetuksesta, jonka nojalla maallinen paikallishallinto erotettiin kirkkopitäjistä eli seurakunnista. Käytännössä kului vielä jopa muutama vuosikymmen, ennen kuin ero lopullinen ero oli tapahtunut. Raudun

